

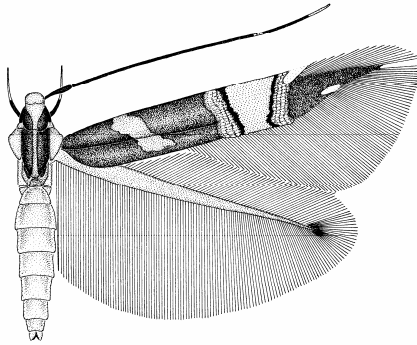
FRANJE

Jaargang 16 (32)

september 2013

ISSN: 1388-4409

**Mededelingen uit de Secties Snellen en Ter Haar van de Nederlandse
Entomologische Vereniging**

Colofon

Franje is het gezamenlijke contactorgaan van de secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse Entomologische Vereniging en verschijnt twee maal per jaar.

Logo: *Cosmopterix zieglerella* door Sjaak Koster

Redactie: Maurice Jansen.

Redactieadres: Maurice Jansen, Appelgaard 9, 4033 JA Lienden. Tel: 0344-603758 (privé), 06-46318831; e-mail: m.g.m.jansen@minlnv.nl (werk); mgmjansen@gmail.com (privé)

Bestuur sectie Snellen:

VOORZITTER: Marja van der Straten, C. van Abkoudeplantsoen 35, 6708 ST Wageningen. Tel: 0317-410467; e-mail: marjastraten@planet.nl

secretaris: Steve Wullaert, Vaartstraat 18, B-8710 Wielsbeke, België; Tel: + 32 495578345; e-mail: sw.demijnen@gmail.com.

penningmeester: Barry Teunissen, Winterswijkseweg 67, 7134 PH Vragender; Tel: 06-54985332; e-mail: ba.teunissen@natuurmonumenten.nl

Bestuur sectie Ter Haar:

voorzitter: Maurice Franssen, Van Lidth de Jeudelaan 3, 6703 Wageningen. Tel: 0317-422940; e-mail: maurice@franssenhagebols.demon.nl

secretaris: Hans Groenewoud, Hatertseweg 620, 6535 ZZ Nijmegen, tel: 024-3541725; e-mail: groenewoud.en.devisser@gmail.com

penningmeester: Mathilde Groenendijk, Doorneberglaan 287; 1974 NK IJmuiden. e-mail: mathilde.groenendijk@filternet.nl

lid: Sandra Lamberts, Bergstraat 5, 6287 AK Eys; tel: 06-57104851; e-mail: sl.lavendel@gmail.com

lid: Gerrit Tuinstra, De Twee Gebroeders 214, 9207 CB Drachten. Tel. 0512-518246; e-mail: gerrittuinstra@online.nl

Lidmaatschap voor leden van Snellen: € 9,- per jaar, bij voorkeur te voldoen op rekeningnummer 47.13.57.006, ten name van H.J. Teunissen te Vragender onder vermelding van “Contributie Snellen” en het jaartal.

Foreign members can pay their subscription of € 9,- yearly at the international banking account number (IBAN): NL28ABNA0471357006. Concerning the costs, please inform at your bank.

Lidmaatschap voor leden van Ter Haar: € 12,- per jaar, girorekening 4316551 t.n.v. sectie Ter Haar, IJmuiden.

Website NEV: <http://www.nev.nl>.

Kopij dient bij voorkeur te worden ingediend tot zeven weken voorafgaand aan de eerste van de twee bijeenkomsten. Het wordt aanbevolen om langere stukken in te dienen na overleg.

INHOUD

Maurice Jansen

Franje digitaal 38

Steve Wullaert

Verslag bijeenkomst Sectie Snellen op 2 maart 2013 te Schoonrewoerd 39

Hans Groenewoud

Verslag van de voorjaarsbijeenkomst van de Sectie Ter Haar op 6 april 2013 te Schoonrewoerd..... 44

Jaap Zwier en Barry Teunissen, met medewerking van Willem Ellis.

Vlinderweekend 2012 in Winterswijk..... 56

Programma volgende bijeenkomst sectie Snellen..... 59

Programma volgende bijeenkomst sectie Ter Haar 60

Franje digitaal

Maurice Jansen

Tijdens de laatste bijeenkomsten van zowel de Sectie Snellen als de Sectie Ter Haar is al gesproken over de mogelijkheid en wenselijkheid om Franje voortaan zoveel mogelijk digitaal toe te zenden. Diverse leden reageerden toen al op de plannen. De aanleiding voor de overgang naar een digitale versie ligt o.a. in de toegenomen kosten van verzending omdat de oplage te klein is om in aanmerking te komen voor partijenpost. Daarnaast leeft bij velen de wens om niet terug te hoeven naar de situatie dat er uitsluitend zwart-wit foto's konden worden afgedrukt maar ook de mogelijkheid te behouden om kleurenfoto's te tonen. Bovendien is een digitale versie elektronisch doorzoekbaar op trefwoorden. Overleg met de twee sectiebesturen heeft er toe geleid dat we deze stap gaan zetten.

Digitale verzending kan echter alleen als van iedereen een recent en werkend e-mail adres beschikbaar is. De meeste leden hebben dat reeds doorgegeven maar ik zou het prijs stellen als **iedereen zijn of haar e-mail adres aan mij met een cc aan de secretaris zou kunnen doorgeven en in de toekomst wijziging ervan eveneens.**

We gaan ervan uit dat een aantal mensen nog geen e-mail adres heeft en om deze of om een andere reden toch liever een gedrukte versie van Franje wil ontvangen. **Iedereen die een gedrukte versie wil hebben wordt daarom verzocht dit aan mij door te geven.** Zonder bericht wordt de volgende keer de digitale versie toegezonden.

Oproep penningmeester Ter Haar

Nog niet iedereen heeft de contributie voor 2013 voor de sectie Ter Haar betaald. Graag ontvang ik de verschuldigde 12 euro zo spoedig mogelijk op rekening 4316551 t.n.v. sectie Ter Haar IJmuiden o.v.v. contributie 2013.

Alvast hartelijk dank, Mathilde Groenendijk

Verslag bijeenkomst Sectie Snellen op 2 maart 2013 te Schoonrewoerd.

Steve Wullaert

Aanwezig: Ab Goutbeek, Anton Cox, Barry Teunissen, Carel ten Ham, Cees Gielis, Charles Naves, Chris Snyers, Frans Groenen, Hans Huisman, Hugo van der Wolf, Jan Asselbergs, Jan Scheffers, Kees Zwakhals, Leo Poot, Maarten Eysker, Maja de Keyzer, Marja van der Straten, Remco Vos, Steve Wullaert, Violet Middelma, Wolfgang Wittland.

Afmeldingen: André Verboven, Arnold Scheurs, Ben van As, Bert Groothedde, Erik van Nieukerken, Hans Donner, Jaap Zwier, John van Roosmalen, Jurate de Prins, Louis van Deventer, Maurice Jansen, Theo Garrevoet, Tymo Muus, Willem Ellis, Willem Oosterhof, Willem Ellis, Willy de Prins.

Huishoudelijk deel

Eddy Vermandel heeft deze keer zijn entomologische spullen uitgesteld bij de Ter Haar vergadering. Eddy zal dit tijdens de herfstvergadering bij ons doen.

Er zijn geen nieuwe leden gemeld.

Verslag vorige bijeenkomst

- Op blz. 7 staat dat het mannelijk genitaal van *Platynota stultana* Walsingham een blaasgalg achtige uncus heeft. Dit moet zijn blaasbalg achtige.
- Aanvulling bij de voordracht van Frans Groenen; Anton Cox heeft in maart 2012 van de soort *Acleris lipsiana* (Denis & Schiffermüller) eveneens 4 exemplaren kunnen vangen in de Kampina, een natuurgebied in Noord-Brabant gelegen tussen Boxtel en Oisterwijk.
- Bij de afbeeldingen op blz. 19 is de eerste foto van *Platynota stultana* Walsingham van Frans Groenen een mannetje. Anton Cox meld daarbij dat het vrouwtje totaal verschillend is van het mannetje daarom deze opmerking. Bij deze soort heeft Marja van der Straten ook een aanvulling. In Spanje leeft deze soort volop in de paprika-teelt en ze heeft in december reeds de eerste paprika binnengekrepen waar een rups inzate. De rupsen zijn vrij levendig en komen mee met de geïmporteerde paprika's.
- Bij de afbeeldingen op blz. 22 staat bij afb. 12 van *Swammerdamia caesiella* (Hübner). "Zeer jonge mijn met net vrijlevende rups". Dit moet zijn "verse mijnen 2de generatie".

Bestuursmededelingen

- Het aantal aanwezigen was deze keer vrij laag omdat er net op dezelfde dag als onze vergadering van Snellen door de vlinderstichting de "Nationale vlinderdag" werd gehouden. De eerste zaterdag van maart is door de vlinderstichting reeds voor 8jaar vastgelegd en daarmee stellen wij voor om vanaf 2014 onze voorjaarsvergaderingen

te verplaatsen naar de laatste zaterdag van februari. Iedereen lijkt akkoord met deze aanpassing. Meer concrete afspraken volgen later.

- In verband met de afwezigheid van meerdere Snellenleden is de voordracht van Kim Meijer over de inheemse insecten op uitheemse planten verschoven naar de herfstbijeenkomst.
- Het nieuwe boekje “Nachtvlinders belicht” is vanaf nu beschikbaar; Het kost € 12,50 en is te bestellen via liesbeth.vanagt@vlinderstichting.nl. Het ligt binnenkort ook in de gespecialiseerde boekhandels. Voor meer uitleg over het boekje zie het verslag.
- In verband met het digitaliseren van Franje willen we aan onze leden de mogelijkheid geven om zelf te beslissen wie een papieren versie of een digitale versie wil. Dit zou wel gemeld moeten worden aan Maurice Jansen of aan de secretaris. Een definitief voorstel en besluit wordt tijdens de herfstvergadering genomen.
- De lijst met expertises zal zoals voorgesteld door Marja van der Straten zal binnenkort worden rondgestuurd naar de leden.
- Vanuit de besturenberaad in februari van de NEV zijn voorlopig geen mededelingen binnengekomen, wij hadden vanuit ons bestuur jammer genoeg niet de mogelijkheid om daarbij te zijn.
- Bij Naturalis in Leiden is er vanaf nu elke 3de zaterdag van iedere maand de collectie te bekijken. Dit is wel op uitnodiging.
- De deadline voor het inleveren van verslagen van de faunistische medelingen is 24 augustus 2013, wacht niet tot het laatste moment. Het verslag wordt door de spreker zelf aangemaakt en aangeleverd
- Volgende vergaderdata Snellen zijn zoals gewoonlijk in de schaapskooi te Schoonrewoerd op de volgende data: herfstbijeenkomst op 12 oktober 2013 en de voorjaarsbijeenkomst op 5 april 2014.

Financieel verslag: zie pagina 51.

Zomerexcursie 2013

De zomerexcursie van 2013 wordt georganiseerd door Mathilde en Dick Groenendijk. De waterwingebieden van de PWN liggen in het Noord-Hollands Duinreservaat, dit is een gebied ten noorden van het Noordzeekanaal, ongeveer tussen Wijk aan Zee en Bergen. Datum: 12-14 juli. Tijdens de Ter Haar-vergadering zullen Mathilde en Dick meer uitleg geven en de presentatie daarover zal worden gemaïld naar de leden van Ter Haar en Snellen.

Zomerexcursie 2014

De zomerexcursie van 2014 wordt georganiseerd door Violet Middelman en Remco Vos.

Faunistische mededelingen

Jan Scheffers

In 2009 vond Jan voor het eerst rupsen van *Nothris verbascella* (Denis & Schiffermüller), een zeer zeldzame soort in Nederland (Ellis: bladmineerders.nl.) Hij meldde dit dan ook tijdens de najaarsbijeenkomst in 2009 tijdens de vergadering van Snellen. Met het voorjaar voor de deur wil hij nogmaals de aandacht schenken aan deze soort, in het bijzonder bij het zoeken en vinden van de rupsen. Een vereiste om deze soort te vinden is natuurlijk het voorkomen van één van de volgende waardplanten; o.a. stalkaars (*Verbascum densiflorum*), koningskaars (*Verbascum thapsus*) en keizerskaars (*Verbascum phlomoides*). Zie fig. 1-4.

De rupsen van deze soort zijn het gehele jaar door te vinden. Er zijn twee generaties waarvan één overwinterd als rups op de rozetten van *Verbascum*. Om die rupsjes te vinden moet men wel diep door de knieën gaan en voorzichtig de blaadjes in het rozet bekijken. Meestal is vraat aan de rozetten al van op een afstand goed te zien.

Later in het seizoen zijn de rupsen zowel op de rozetten als op de fors uitgroeiende en bloeiende planten te vinden. Vrijwel altijd leeft de rups uit het zicht, dit wil zeggen, onder de dikke harige viltlaag van het blad. Soms is dit heel lastig zichtbaar. Soms zijn ze ook te vinden in de stengel of in een dikke bladnerf. Veelal levert dit een verkruiemd beeld op van de aantasting. Ondanks dat de aantasting vrij hevig kan zijn komt de plant vrijwel altijd tot bloei.

De rupsen verpoppen veelal op de plant zelf, soms zichtbaar in een losjes gesponnen cocon maar ook vaak goed verborgen tussen de verkruiemde resten van blad of plant. Gelet op de waarnemingen van Jan is de vliegtijd van juni tot september.

Hij vond de soort langs de kust van Monster tot aan Meyendal bij Wassenaar meermaals op stalkaars (*Verbascum densiflorum*) en koningskaars (*Verbascum thapsus*). Hoe de situatie in andere duingebieden langs de kust van Nederland is weet hij niet. Maar met dit praatje in het achterhoofd moet het mogelijk zijn om daarover tijdens de volgende bijeenkomst meer duidelijkheid te scheppen.

Jan meldt nog dat de verspreidingskaart op de sites Microlepidoptera.nl en Tel Mee niet helemaal kloppen. Zijn waarnemingen staan daar nog niet bij.

Op een vraag van Ben van As meldt Jan dat er binnenkort een artikel verschijnt in “Entomologische Berichten” over het voorkomen van *Ectoedemia quinquella* (Bedell) in het deel van Nederland waar beide woonachtig zijn.

Steve Wullaert

Op de vorige vergadering werd reeds aangekondigd dat er een nieuwe website op komst was over de bladminerende lepidoptera van België. Vanaf nu is de website online beschikbaar op www.bladmineerders.be. Steve geeft een korte voorstelling van de site en laat zien hoe er gezocht kan worden op waardplant of via het type mijn. De verschillende manieren van mijnen maken worden apart onderverdeeld en kunnen op die manier gemakkelijker worden opgezocht. De te onderscheiden vormen zijn blaasmijn, gang-blaas-uitsnede, gang-blaasmijn, gang-vouwmijn, gangmijn, naaldmineerder, schorsmineerder, stengelmineerder, vlekmyjn, vouwmijn, vruchtmineerder en zaadeter. Men kan ook gemakkelijk via de waardplantenlijst opzoeken welke mineerder op welke plant

voorkomt. Alle planten zijn voorzien van Nederlandse en wetenschappelijke benaming. Ook kan men een soort zoeken via de naam van een familie of ander taxon.

Op de website zijn ook de komende excursies van onze werkgroep te bekijken en de excursielocaties zijn aangeduid met google map-kaartjes. De excursieverslagen worden eveneens online gezet.

De website is nog niet klaar en zal de komende weken en maanden worden bijgewerkt. Spel- en andere schrijffouten en foutjes in de waardplantenlijst behoeven nog aandacht en deze zullen de komende weken worden aangepast.

Marja van der Straten

Marja toont een aantal bladzijden uit het boek “Nachtvlinders belicht” dat vandaag tijdens de Vlinderdag in Wageningen officieel wordt gepresenteerd. Zij geeft aan dat ze het een prachtig boek vindt zowel qua opmaak als qua inhoud. Het geeft naar haar mening perfect weer waar het in de nachtvlinderwereld om draait en verwacht dat het boek, zeker tegen deze prijs, een groot succes zal worden. Ze toont de auteurs, maar ook het dankwoord: uiteindelijk kan zo'n boek alleen tot stand komen door het werk en de bijdragen van alle mensen die zich met vlinders bezighouden. Ze toont enkele voorbeelden uit het boek: het kader over de microlepidoptera: in het boek ligt de nadruk overigens op de macro-nachtvlinders, maar de meeste onderwerpen gelden ook voor de micro-vlinders. Overige voorbeelden zijn het hoofdstuk over de faunistiek, de voorstudie voor een Rode lijst van de macronachtvlinders met ondermeer de tabel met bedreigingscategorieën en tenslotte nachtvlinders en hun habitattypen. Het onderwerp ‘rode lijst’ wierp bij enkele leden de vraag op of men in het boek wilde beweren dat soorten verdwijnen ten gevolge van het verzamelen. Marja geeft aan dat de auteurs dat zeker niet willen beweren. Het verdwijnen van soorten heeft vooral te maken met het verdwijnen van hun habitat. Een eventuele rode lijst kan juist helpen bij hun bescherming.

Charles Naves

Charles toont een exemplaar dat hij op 10.vii.2012 heeft kunnen vangen van *Argyresthia pulchella* (Lienig & Zeller). Deze voor Gelderland nieuwe soort werd gevangen te Balen nabij Hummelo. Hij klopte de vlinder in de vroege schemer uit struweel van o.a. lijsterbes (*Sorbus aucuparia*), sleedoorn (*Prunus spinosa*) en vogelkers (*Prunus padus*). De locatie is een aan de rand gelegen bospad. De vlinder werd voor het eerst waargenomen in Nederland in 1969 door de heer Langohr. De soort is bekend van enkele plaatsen in Zuid-Linburg en van één andere plaats in Noord-Brabant. Of de vlinder na zijn ontdekking zich permanent heeft weten te handhaven in Nederland is onduidelijk.

Cees Gielis

Cees toont *Epermenia chaerophyllella* (Goeze) welke hij op 5.i.2013, 10.i.2013 en 3.iii.2013 uit sparren (*Abies* en *Picea*) heeft geklopt. Het ging om in totaal twaalf exemplaren, die in een zeer verse staat tussen de naalden overwinterden. Eén van de voedselplanten is pastinaak (*Pastinaca sativa*) die vrij gewoon in het omliggende

poldergebied en in een enkele tuin wordt aangetroffen. Blijkbaar kan kloppen in de winterverrassingen opleveren en het is daarmee een aansporing om dat vaker te doen.

Daarnaast werd tijdens die periode één exemplaar van *Coleophora laricella* (Hübner) aangetroffen, wat een vreemde vondst is daar die soort normaal in de zomer vliegt.

Hans Huisman

Hans laat enkele exemplaren zien van *Bankesia conspurcatella* (Zeller). De familie Psychidae is faunistisch tussen wal en schip geraakt. Lempke heeft ze niet in zijn catalogus opgenomen omdat het geen macro's waren en Kuchlein heeft ze in De Kleine Vlinders ook niet behandeld want het waren geen micro's.

Toen Hans in 1990 in Wezep ging wonen waren de *Solenobia*-zakjes van enkele soorten overal en in aantal op stammen te vinden en vooral van *Dahlia lichenella* (Linnaeus) (= *Solenobia lichenella* (Linnaeus)) en *Siederia listerella* (Linnaeus) (= *S. cembrella* (Linnaeus)).

Bankesia conspurcatella vond Hans indertijd vooral in Hoog-Soeren en op de Imbosch. Tussen 1996 en 1998 is het steil bergafwaarts gegaan met deze soorten. De afgelopen jaren waren deze zakjes met moeite te vinden. Na een wandeling van een uur had hij vaak maar een tweetal zakjes.

In maart 2012 ving Hans voor het eerst een *B. conspurcatella* in Wezep, merkwaardig genoeg tegen de gevel van zijn huis. Enkele maanden later kreeg hij van Yde Jongema uit Wageningen, geen vlinderverzamelaar maar een ervaren entomoloog, een paar micro's ter determinatie die hij in zijn woonplaats in maart in een zwerm had gevangen. Het bleken *conspurcatella*'s te zijn. Bij nazoeken op Waarneming.nl bleken er in 2012 talloze waarnemingen van *B. conspurcatella* te zijn gemeld.

Er zijn dus twee vragen. Is *B. conspurcatella* bezig met een spectaculaire opleving en heeft iemand het verschijnsel zwermen dat bekend is bij de Adelidae ook al waargenomen bij de Psychidae? Anton Cox antwoordt daarop dat hijzelf in eigen tuin 's morgens vroeg rond 5, 6 uur wanneer ze het meest actief zijn al enkele keren wolkjes van die soort zien vliegen heeft. Je kan er gemakkelijk 30 a 40 per uur vangen.

Ook Cees Gielis verteld dat hij dit verschijnsel vorig jaar reeds heeft waargenomen in zijn eigen tuin. Voor 9 uur 's morgens kun je de beestjes met tientallen waarnemen. Eén maal werd in 1974 begin maart een grotere zwerm met honderden beestjes door hem waargenomen in de Pannenhoeft te Zundert 's morgens om 9.30 uur.

Verslag bijeenkomst sectie Ter Haar op 6 april 2013 te Schoonrewoerd.

Hans Groenewoud

Aanwezig: Sandra Lamberts, Ruud Vis, Ties Huigens, Jippe van der Meulen, Trees Kaizer, Anton Baaijens, Jan Goedbloed, Tymo Muus, Leo Poot, Ben van As, Jan Scheffers, Maja de Keijzer, Carel ten Ham, Klaas Kaag, Eddy Vermandel, Jan Jaap Boehlé, Lothar Rutten, Tineke Cramer, Ad Mol, Cun Wijnen, Henk Bunjes, Maarten Eijssker, Abel Jagersma, Dity Jongasma-Kuipers, Stieneke Bontsema, Joke Stuurman-Huitema, Henk Stuurman, Anne Almekinders, Hans van Kuijk, Frits Bink, Maurice Jansen, Johan Schipperen, Jeroen Voogd, Frans Post, Andy Saunders, Gerard Bergsma, Wiebe Poppe, Gerrit Tuinstra, Gerrit Padding, Ab Goutbeek, Kees Zwakhals, Maurice Franssen, Dick Groenendijk, Piet van Zon, Mathilde Groenendijk en Hans Groenewoud

Afwezig met bericht: Willem Oosterhof, Bert Groothedde, Siep en Jannie Sinnema, Jaap Zwier, Willem Ellis en Hans Huisman

Opening vergadering door de voorzitter

De voorzitter heet alle aanwezige leden welkom.

Hij inventariseert het aantal mensen die soep willen bestellen. De presentielijst gaat rond waarop ook kan worden aangegeven of ze een presentatie wil geven bij de faunistische mededelingen. Hij vraagt speciale aandacht voor het vermelden van nieuwe (en/of gewijzigde?) email-adressen op die lijst onder de opmerkingen.

Notulen van de vorige bijeenkomst (13 oktober 2012)

Bij Excursie 2013: ‘**maar** dan is het nieuwe maan’ moet zijn ‘**want** dan is het nieuwe maan’.

In lijst van Aanwezig: Hans **Huisma** moet zijn Hans **Huisman**.

N.a.v. het verslag van Joke Stuurman over de *Ennomos alniaria* kweek: dit betreft niet *E. alniaria* maar *E. autumnaria*.

Bij de European Mothnight: Naar aanleiding van de vraag wat er met de gegevens gebeurt meldt de voorzitter dat de gegevens enkel op de website van de European Mothnight worden gepubliceerd, en dat er verder niets mee gebeurt.

De volgende European Mothnight valt in ons excursieweekend (12 t/m 14 juli in de Noord-Hollandse duinen), dus die gegevens kunnen we doorgeven.

Het was de bedoeling De European Mothnight te laten samenvallen met de Nationale Nachtlindernacht. Dat is dit jaar dus nog niet gelukt (Nationale Nachtlindernacht valt op 6 september). Ties Huijgens van de Vlinderstichting merkt op dat hij hoopt dat dit in de toekomst wel geregeld kan worden.

Diverse bestuursmededelingen

Maurice Franssen is naar het Besturenberaad van de NEV geweest. Het ‘clubhuis’ in Leiden met faciliteiten gaat er (mogelijk) komen. We zouden daar ook geheel kosteloos onze voor- en najaarsbijeenkomsten kunnen houden. Nadeel is dat het voor een groot

aantal mensen verder weg is. Jeroen Voogd vraagt hoe het zit met parkeren. Sandra Lamberts geeft aan dat daar al een vergadering is geweest en toen kon er gratis geparkeerd worden op de personeelsparkeerplaatsen. Zolang het 'clubhuis' nog niet klaar is hoeven we nog geen beslissing te nemen, maar iedereen kan er nu alvast zijn of haar gedachten over laten gaan.

Onze voorjaarsvergaderingen zijn om de twee jaar op de eerste zaterdag van maart. Het bestuur heeft besloten gehoor te geven aan een verzoek om die datum te verplaatsen naar de laatste zaterdag van februari in verband met de landelijke vlinderdag die ook op de eerste zaterdag in maart is.

Op de komende najaarsvergadering van Snellen (12 oktober 2013) komt Kim Meier een lezing houden over adaptatie van inheemse insecten aan uitheemse planten. Alle leden van Ter Haar worden daarvoor uitgenodigd.

Bestuurswisseling: Maurice zal als voorzitter eind dit jaar (2013) aftreden. Er zijn een paar mensen gepolst deze positie over te nemen. We hebben nog niemand bereid gevonden voorzitter te worden. Het belangrijkste argument is dan de tijdsinvestering. Maurice geeft aan dat het voorzitterschap niet veel tijd kost. Dus nogmaals de oproep om met een voorstel te komen voor een nieuwe voorzitter. Maurice geeft aan dat hij na de najaarsvergadering echt stopt als voorzitter.

Financiële Zaken

De kascommissie bestaande uit Cun Wijnen en Willem Ellis heeft de jaarrekening 2012 goedgekeurd. Ze geven aan dat we nog steeds interen, maar nog enige reserve hebben en dat de Franje een grote kostenpost is. De digitale verspreiding die later op de agenda staat zou een oplossing kunnen zijn.

De vergadering stemt in met de goedkeuring van de jaarrekening. Cun Wijnen en Willem Ellis worden bedankt voor de controle

Nieuwe vorm van Franje

Maurice Jansen geeft uitleg over de nieuwe vorm van Franje: al tijdens afgelopen najaarsbijeenkomst van Ter Haar bleek dat er brede consensus bestaat over het verstrekken van enkel een pdf versie. Ook de sectie Snellen is daarmee akkoord. Er zijn binnen beide secties echter ook nog een aantal leden die aangegeven hebben de Franje graag als gedrukte versie te willen blijven ontvangen. Daarnaast hebben we ook nog buitenlandse leden (in ieder geval bij de sectie Snellen) en bijzondere leden als bijvoorbeeld bibliotheken. Besloten is dan ook om de Franje standaard als pdf op te sturen en alleen gedrukte versies op te sturen naar de leden die daar expliciet om vragen evenals naar buitenlandse leden en bijzondere leden als bibliotheken. Voorlopig is afgesproken dat men niet hoeft te betalen voor de gedrukte versie. De ingangsdatum voor deze nieuwe vorm wordt het eerste nummer in 2014. De veranderingen worden aangekondigd in het najaarsnummer van 2013. Daar zal dan ook duidelijk in vermeld worden dat men expliciet moet doorgeven als men een gedrukt exemplaar wil. Komende najaarsbijeenkomst moet door de leden een definitief besluit worden genomen. Omdat niet iedereen daar aanwezig zal zijn zal er ook nog een mail met deze mededeling naar de leden uitgaan en zal Maurice Jansen de leden zonder e-mail adres nog apart benaderen.

In 2014 zal Maurice de gedrukte exemplaren versturen en zullen de secretarissen er voor zorgdragen dat de overige leden een digitaal exemplaar krijgen toegestuurd. (Extra opmerking van de notulist: hoewel niet besproken is het ook zeer goed mogelijk om de pdf-versie op de website te zetten).

Excursie 2013 in de duinen van Noord Holland

Dick en Mathilde Groenendijk hebben de organisatie van de Ter Haar- en Snellen-excursie van 2013 op zich genomen. We gaan dit jaar naar de Noord-Hollandse duinen. Ze geven een presentatie van gebied, mogelijkheden en accommodatie. Een bijzonder aspect van het Noordhollands Duinreservaat is dat het noordelijk deel kalkarm en het zuidelijk deel kalkrijk is. Dat leidt tot een verschil in vegetatie en dus ook tot een verschillende vlinderfauna. We zijn benieuwd wat het weekend aan het licht gaat brengen.

Remco Vos en Violet Middelman van de sectie Snellen willen voor komend jaar (2014) de excursie organiseren in juni of juli op de Utrechtse Heuvelrug. Frans Post geeft aan dat juni zijn voorkeur heeft, want dan is nog niet iedereen op vakantie.

Website Ter Haar

Hans Groenewoud demonstreert en bespreekt het prototype van de toekomstige website van Ter Haar. Naar aanleiding van de presentatie komen er enkele opmerkingen uit de zaal.

- Een eventuele eigen website van individuele leden toevoegen aan het adressenbestand.
- Voordat de site live gaat: leden vragen om hun gegevens te controleren.
- Biografie Ter Haar. Het lijkt logisch dat er op deze verenigingssite een biografie komt van de naamgever van de vereniging. Het valt echter niet mee om informatie over de persoon Ter Haar te vinden. Uit de zaal komen diverse suggesties over mogelijke informatiebronnen: de biografie heeft gestaan in Entomologische Berichten en de Levende Natuur en die laatste schijnt helemaal digitaal beschikbaar te zijn. Google heeft de hele NEV bieb gedigitaliseerd dus daar zou ook iets te vinden moeten zijn. Dat lijkt nog niet zo makkelijk maar het valt te proberen. Naschrift van de notulist: met dank aan Gerard Bergsma is er in de tussentijd al de nodige informatie beschikbaar gekomen over de lepidopteroloog Ter Haar.

Toegang collectie Naturalis

Er is wat onduidelijkheid ontstaan over de mogelijkheid om de collectie in Naturalis te kunnen bekijken. Rob de Vos geeft aan dat er sinds de verhuizing van Amsterdam naar Leiden niets veranderd is en dat in principe iedereen altijd welkom is om de verzameling te raadplegen. Het is echter wel verstandig (eigenlijk noodzakelijk) om je komst aan te kondigen, want er moet iemand aanwezig zijn.

Rondvraag

Geen opmerkingen.

Fig. 1. Adult ex larva *Nothris verbascella*
15.iii. 2012 uitgekweekt op 30.v.2012

Fig. 2. Juvenile rups *N. verbascella* op 26.ii.2013.

Fig. 3. oudere rups *Nothris verbascella* op vii.2011

Fig. 4. Vraatschade 1-vii. 2009

Fig 1-4: *Nothris verbascella* op *Verbascum densiflorum* te Bloedbergduin, (provincie Zuid-Holland). Foto's: Jan Scheffers.

Fig. 5. *Perizoma albulata*,
ratelaarspanner.
Foto: Wankje Ferguson

Fig. 6.
Perizoma albulata,
ratelaarspanner.
Foto: Wankje Ferguson

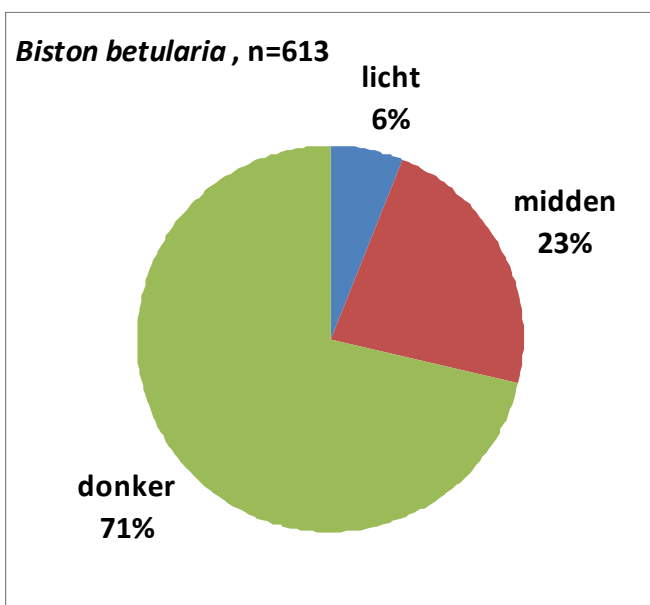

Fig. 7. *Cabera pusaria* f. *heyeriana* Foto: Maurice Franssen

Fig. 8. *Biston betularia*, Boven: donkere variant. Onder: lichte variant.
Foto: Ruud Vis.

Fig. 9. Grafiek die de verhouding weergeeft tussen de drie melanistische vormen van *Biston betularia* samengesteld op basis van gegevens afkomstig van de inventarisatie op Voorne, uitgevoerd door J.G. v.d. Made, D.A. Vestergaard en R. Vis in 1964.

Inkomsten en uitgaven Snellen 1 maart 2012-31 december 2012

datum	omschrijving	Inkomst. bank	uitg kas	uitg bank	totaal kas	totaal bank
1-3-2012	saldo				187,59	534,64
2-4-2012	contributies	231,00				
21-4-2012	kosten Franje 28 en 29			860,05		
18-4-2012	bestuurskosten			34,99		
21-4-2012	huur Schaapskooi 5-03-2012			75,00		
30-4-2012	contributies	47,00				
2-5-2012	bijdragen weekend Wwijk	340,00				
4-6-2012	bijdragen weekend Wwijk	544,00				
3-5-2012	bijdrage Ter Haar Franje 27, 28 en 29	685,25				
2-7-2012	kosten weekend Wwijk	736,00				
18-6-2012	contributies	10,00				
2-8-2012	2e termijn Scharrelhof Wwijk			697,50		
3-9-2012	boodschap. en maaltijd Wwijk			876,58		
28-9-2012	kosten Franje 30			612,45		
19-9-2012	bijdrage Natuurmonum. Wwijk	659,34				
24-9-2012	Ter haar 50% restant Wwijk			13,88		
3-10-2012	bijdrage Ter Haar Franje 30	334,90				
2-11-2012	contributies	72,00				
13-11-2012	huur Schaapskooi 3-11-2012			75,00		
3-12-2012	contributies	405,00				
31-12-2012	contributies	54,00				
	Totalen mutaties	4.118,49	0,00	3.245,45	0	873,04
31-12-2012	Saldo kas en bank				187,59	1407,68
31-12-2012	Saldo totaal					1595,27

Kosten van weekend in Winterswijk zijn nu afgerond, batig saldo gedeeld met Ter Haar. Totale kosten Franje zijn laag doordat Ter Haar nog deel van 2011 heeft betaald.

Saldo is gegroeid door betaling achterstallige contributies, en al betaalde contributies 2013 (€ 192)

Inkomsten in kas 0,00 Euro.

Jan Jaap Boehlé: de teldagen in de botanische tuin van museum Domies Toen, rondom de Petruskerk in Pieterburen

Domies Toen (Gronings voor "tuin van de dominee") is de oude pastoriëtuin van Pieterburen. De teldagen in Domies op 8-9.vi.2012 waren wat publieke belangstelling betrof niet zo'n succes. Ondanks alle publicaties en aandacht op de radio was deze niet groter dan een handjevol mensen. Wat het weer betrof hadden wij in het noorden pech: het waren grotendeels bewolkte, niet te warme dagen. Zaterdagmiddag gingen zelfs de jassen aan. Door dit weer was de vangst tegenvallend maar desondanks was de sfeer goed. Abel Jagersma en zijn vrouw verzorgde met hun lamp het deel van de nachtvlinders. Bij aanvang was het rond de tien graden. Rond 1.00 uur 's nachts was het een stuk koeler en vloog er niets meer. We zijn tot een schamele tien soorten gekomen:

Ochropleura plecta (Linnaeus) 1 ex.; *Autographa gamma* (Linnaeus) 1 ex.; *Axylia putris* (Linnaeus) 2 ex. in copula; *Abrostola triplasia* (Linnaeus) 1 ex.; *Notodonta dromedarius* (Linnaeus) 1 ex.; *Colostyia pectinataria* (Knoch) 1 ex.; *Opisthograptis luteolata* (Linnaeus) 1 ex.; *Eupithecia* spec. 2 ex.; *Perizoma albulata* (Denis & Schiffermüller) 2 ex.; *Spilosoma lubricipeda* (Linnaeus) 1 ex.

Wankje Ferguson noteerde in het op 9.vi. een groot aantal *Perizoma albulata* en ook werden waargenomen: *Pieris rapae* (Linnaeus), *Aglais urticae* (Linnaeus), *Aglais io* (Linnaeus) en *Dichrorampha alpinana* (Treitschke).

Perizoma albulata (Denis & Schiffermüller), de ratelaarspanner, is door de ruime aanwezigheid van ratelaar (*Rhinanthus* sp.) in de museumtuin erg algemeen. Deze wordt vanaf de zeventiger jaren beheert als hooiland waarbij wordt gemaaid en afgevoerd. Op die dag was de soort bezig met het leggen van eitjes bij de bloemen. De larve leeft van de rijpende zaden. Ondanks de tegenvallende resultaten zijn we van plan deze teldag in 2014 te herhalen (zie fig. 5-6).

Anton Baaijens: op weg naar de Nachtvlinderatlas van Zeeland

Het nachtvlinderonderzoeksproject "Op weg naar de Nachtvlinderatlas van Zeeland 2007-2012" is afgerond. Vrijwel alle 115 landhokken in Zeeland zijn systematisch onderzocht, d.w.z. per locatie is in de periode april tot en met oktober om de 14 dagen een vangst met een lichtvlinderdial gedaan.

Volgens het Zeeuwse bestand zijn 608 soorten macro-nachtvinders gezien. Daarvoor zijn ruim 175.000 waarnemingen verzameld waarbij ruim 800.000 vlinders zijn geteld.

Het blijkt dat na 1980 bijna 60 soorten niet meer teruggevonden zijn in Zeeland, maar er zijn ook ruim 60 soorten nieuw voor de provincie vastgesteld. Enkele zuidelijke soorten waaronder *Pechipogo plumigeralis* Hübner, gepluimde snuituil worden op steeds meer plekken en ook steeds vaker gezien.

In 2012 werden er twee bijzondere soorten gevangen: zeven exemplaren bij Renesse van *Apamea sublustris* (Esper), okergele grasuil, en één exemplaar van *Mythimna turca* (Linnaeus), tweestreepgrasuil op de Grevelingendam.

Van alle onderzoeksjaren zijn de jaarverslagen te raadplegen op de website van de Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland: www.vlinlibzeeland.nl

Ruud Vis: de verdeling van de lichte, middelste en donkere vorm van *Biston betularia*.

Een presentatie wordt gegeven waarin in een diagram de verdeling wordt getoond van de melanistische vormen van *Biston betularia* (Linnaeus) te Oostvoorne in 1964 op basis van 613 exemplaren (fig. 8-9). Hij vraagt de medewerking van de mensen van Ter Haar om over 2014 te noteren, hoe de verdeling bij deze soort is en de resultaten aan hem door te geven. Het vermoeden bestaat dat de lichte vorm overheerst.

Klaas Kaag: Ervaringen met stroop

Na alle verhalen over stroopvangsten in Friesland en Limburg, ben ik half februari 2012 na de vorstperiode begonnen. Helemaal niets. Twee weken later hadden we vlinderavond. Vooraf ben ik het bos ingegaan met de strooppot. Dat bleek niet nodig. Gedurende maart waren steeds aanwezig *Eupsilia transversa* (Hufnagel) waarvan slechts één eerdere waarneming bekend is, *Agriopis marginaria* (Fabricius) en *Conistra vaccinii* (Linnaeus), nieuw voor Den Helder. Eind maart verschenen ook *Anorthoa munda* (Denis & Schiffermüller), *Orthosia incerta* (Hufnagel). De stroop gaat zeker drie weken mee, maar na te veel regen is het wel over.

Begin oktober weer gestroopt. Ook nu *E. transversa*, *C. vaccinii*, maar ook *Mythimna l-album* (Linnaeus) en *Dysstroma citrata* (Linnaeus), beide nieuw voor Den Helder. Helaas geen tijd en veel regen.

Op 1.i. weer van start gegaan. Dat was blijkbaar te laat, maar op 2.i. waren daar weer *E. transversa* en *C. vaccinii* en op 8.i enkele exemplaren van *Conistra rubiginosa* (Scopoli), een soort die zich de laatste jaren sterk heeft uitgebreid en nu ook Den Helder heeft bereikt. In 2012 is deze soort niet gezien, maar dat kan zijn omdat ik later begon. Door het slechte weer kon ik pas 11.II. weer smeren. Er werd daarna nog één ex. van *C. rubiginosa* waargenomen, sindsdien heb ik ze niet meer gezien. Dat was wel het geval met *E. transversa* en *C. vaccinii* die begin maart op dezelfde stroop afkwamen. Sindsdien is het koud en droog weer.

Op de bijeenkomst van oktober 2010 vertelde Siep Sinnema dat er bij regen beduidend meer vlinders op stroop afkwamen. Dat viel begin 2012 inderdaad wel op. Goede vangsten waren er bij lichte motregen of bij hoge luchtvochtigheid, maar er waren veel minder vangsten als het helder en droog weer was. Te veel regen is ook niet goed, want dan spoelt uiteindelijk toch de stroop van de boom. Deze winter is het ook vrij droog en daarom nogal ongunstig. Vorige maand heb ik daarom een beetje gesmokkeld door vooraf de ingesmeerde plekken vochtig te maken met een plantenspuit. De indruk is dat het helpt.

Maurice Franssen: enige interessante waarnemingen en een opvallende vorm van *Cabera pusaria*.

Maurice laat een aantal mooie of bijzondere vlinders zien die hij het afgelopen jaar heeft gevangen. Allereerst *Laspeyria flexula* (Denis & Schiffermüller), bruine sikkeluil, gevangen op 8.vi.2012 in Vlodrop-Station tijdens de duizendsoortendag georganiseerd door EIS in samenwerking met het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Staatsbosbeheer en waarneming.nl. Vroeger was *L. flexula* een gewone soort in midden-Limburg die regelmatig op de lamp verscheen in de achtertuin van zijn ouders in Melick.

Dat de situatie nu heel anders is bleek wel uit de verbazing van de aanwezigen op de duizend soortendag toen deze vlinder op het laken kwam; zelfs Ernest van Asseldonk, die al vele jaren inventariseert op de Meinweg, had deze soort nog nooit gezien. Het is een landelijk zeldzame vlinder die achteruitgaat, hij is bedreigd volgens de voorlopige Rode Lijst.

Ook *Amphipoea lucens* (Freyer), hoogveenuil, is zeldzaam en zelfs 'ernstig bedreigd' volgens de Rode lijst. Er kwamen twee stuks op de lamp tijdens die heerlijke warme avond van 18 augustus op de Snellen-Ter Haar excursie in het Vragenderveen bij Winterswijk.

Maar mooie vlinders kan je ook thuis zien, want op 18 oktober zat er een prachtig verse *Chloroclysta siterata* (Hufnagel), papegaaitje, op de buitenlamp van Maurice' huis. Gelukkig gaat het met deze soort wel goed, hij wordt regelmatig gezien op de Veluwe en nu dus ook in de bebouwde kom. Een dag later was de verbazing nog veel groter want nu zat er een *Lithophane leautieri* (Boisduval) op de buitendeur bij diezelfde lamp. Deze uil wordt veel gezien in Zeeland en directe omgeving maar waarnemingen daarbuiten zijn heel schaars. Het was een nieuwe soort voor Maurice.

Tot slot toont hij een opmerkelijke spanner die al op 24.iv.2011 was gevangen in Klein Bylaer bij Barneveld. De vlinder is loodgrijs zonder tekening, alleen het lijf en de franje zijn wit. De onderkant is ook verdonkerd behalve de onderrand van de voor- en achtervleugels. Het vreemde dier is ook al vertoond bij de Ter Haar-bijeenkomst in 2011, maar niemand wist wat het was. Rob de Vos heeft nu een genitaalpreparaat gemaakt en het blijkt een vrouwtje te zijn van *Cabera pusaria* (Linnaeus), witte grijsbandspanner. Volgens Rob is zij donkerder dan de grijze vormen die in NCB Naturalis staan, dat is vermoedelijk de f. *heyeraria* waarvan Lempke in zijn catalogus schrijft dat hij maar twee exemplaren kent. Mogelijk is deze vorm nog niet eerder beschreven (zie fig. 7).

Frits Bink: kannibalisme is een uitkomst

In Europa komen in het subtropische deel twee soorten monarchvlinders voor en in Ierland en Engeland worden van tijd tot tijd in de maand september enkele vlinders waargenomen. De beroemdste is *Danaus plexippus* (Linnaeus), de trekvlinder uit Noord-Amerika die we kennen van talloze afbeeldingen. In de kuststreken van de Middellandse Zee komt een soort voor die in ecologisch opzicht veel op de Amerikaanse soort lijkt, maar niet te boek staat als een opvallende trekvlinder, *Danaus chrysippus* (Linnaeus). De rupsen van de monarchvlinders leven op giftige planten uit de familie van de Asclepidaceae, de vlinders zijn heel stevig gebouwd en leven zeer lang, ze overwinteren in het vlinderstadium waarbij geen of zeer geringe voortplantingsactiviteiten ontwikkeld worden.

De eerste, *D. plexippus*, is oorspronkelijk een Amerikaanse soort die gedurende het zomerseizoen tot in Canada aangetroffen wordt, in de winterperiode echter alleen in de subtropische gebieden van Californië, Florida en in de nevelbossen van de Sierra Madra in Mexico is te vinden. Op de overwinteringplaatsen drommen duizenden vlinders bijeen in bomen op bepaalde plekken, in Mexico zelfs bij miljoenen en de fantastische foto's en films over deze overwinterende monarchvlinders zijn op deze locaties gemaakt.

De Amerikaanse monarchvlinder heeft in de periode tussen 1840 en 1900 zijn verspreidingsgebied uitgebreid over de Stille Oceaan van Hawaï, Australië tot in Indonesië en rond 1870 over de Atlantische Oceaan waar hij zich vestigde op de Canarische eilanden. Omstreeks 1980 verscheen de soort ook in de kuststreek van de Spaanse provincie Malaga. Deze uitbreiding van het verspreidingsgebied is mogelijk geworden door de mens. Verschillende *Asclepias* soorten zijn of als sierplant of als ongewenst onkruid over de gehele tropische en subtropische regio verschenen na de ontginning van bossen en grazige vegetaties ten behoeve van landbouw en veeteelt.

De tweede, *D. chrysippus*, is een soort die vooral voorkomt in woestijnachtige landschappen en savannen van Afrika, Azië en Australië op locaties waar *D. plexippus* niet voorkomt. Slechts op enkele plaatsen komen tegenwoordig beide soorten samen voor, o.a. in Australië en op de Canarische eilanden op plaatsen waar *D. chrysippus* van oudsher voorkomt. Met enige reserve kan gesteld worden dat de verspreidingsgebieden van beide soorten gescheiden blijven en de oorzaak kan zijn dat de rupsen van *D. chrysippus* in staat zijn om ook van succulente planten te leven, terwijl die van *D. plexippus* alleen blad en knoppen van kruidachtige kunnen benutten. Op de Canarische Eilanden leeft *D. chrysippus* op de endemische soorten van *Ceropegia*, terwijl *D. plexippus* daar aangewezen is op sierplanten *Asclepias curasavica*, *A. indica* en het onkruid *Gomphocarpus fruticosus*. Maar *D. chrysippus* kan zich wel goed ontwikkelen op deze uitheemse planten, hoewel de zoekende vlinder een duidelijke voorkeur heeft voor die merkwaardige, succulente *Ceropegia* planten, die daar verspreid op kale stenige hellingen voorkomen. Op deze planten worden gewoonlijk 5 tot 20 eitjes afgezet per stengel, maar later is er altijd maar één rups daarop terug te vinden. Dit gegeven prikkelt tot nader onderzoek.

Wat doet *D. plexippus* met *Ceropegia*? De vlinder herkent de plant in chemisch opzicht als geschikte waardplant en zet er ook eitjes op af. Maar nimmer worden er op *Ceropegia* volgroeide rupsen van *D. plexippus* aangetroffen. Uit een experiment bleek dat de prille rupsjes wel van de plant proberen te eten, maar dat de opperhuid te hard is. Bij het afbreken van een stengel deel komt er een breukvlak vrij van zacht weefsel en de rupsjes eten daarvan en groeien een poosje, maar uiteindelijk sterven ze alle binnen twee weken. *Ceropegia* is dus een ongeschikte waardplant voor deze soort.

Hoe kan het dat *D. chrysippus* wel op deze plant kan leven? Op de Canarische eilanden zijn vrijwel zeker de *Ceropegia* soorten de enige waardplanten voor deze soort. De prille rupsjes zijn bij uit het ei komen iets groter dan die van *D. plexippus* en ze zijn kannibalistisch. Twee eigenschappen die helpen om de moeilijke beginperiode te overleven. De aanwezige eitjes van *D. chrysippus* zijn een noodzakelijke bron van babyvoeding. Aan het eind van het tweede of begin derde stadium zijn de rupsjes groot genoeg om de harde bast van *Ceropegia* te kunnen eten. Het kannibalisme van de prille rupsjes is dus een uitkomst voor het behoud van de soort.

De presentie van Ties Huijgens wordt uitgesteld tot de volgende vergadering in verband met de tijd. De volgende vergadering is op 2 november 2013 en die daarna is op 22 februari 2014.

Vlinderweekend 2012 in Winterswijk

Jaap Zwier en Barry Teunissen, met medewerking van Willem Ellis.

Van 17-19 augustus waren 24 leden van de secties Ter Haar en Snellen in Winterswijk om te vlinderen in enkele gebiedjes van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten.

De gebieden van Staatsbosbeheer waren de Willinks Weust, de omgeving van de steengroeve en Koolmansdijk, ten westen van Lievelde.

De gebieden van Natuurmonumenten waren het Korenburgerveen-complex, bestaande uit het Meddose Veen, het Vragender Veen, het Corlese Veen en het Korenburgerveen zelf. Vanuit de riante overnachtinglocatie De Scharrelhof in de omgeving van de steengroeve werden meerdere excursies in deze gebieden gehouden. Ook zijn in de omgeving nog enkele andere gebieden bezocht waaronder het buurtschap Kotten. Informatie over deze gebieden is reeds aan de deelnemers verstrekt en zal eerdaags op de NEV-website gezet worden onder het kopje: Winterswijk 2012.

In het artikel dat Jaap Zwier geschreven heeft voor de vorige Franje zijn al een aantal bijzonderheden genoemd. In totaal werden 344 soorten vlinders waargenomen, waarvan 14 soorten dagvlinders. Van de in totaal 330 soorten nachtvlinders werden per gebied de volgende soortenaantallen waargenomen: Kotten 117; Koolmansdijk 152, Willinks Weust 154 en Korenburgerveen 298.

Naast de excursies naar genoemde gebieden hebben Christien en Joop Kuchlein nog een week lang met een vlinderval in het Korenburgerveen, achter Den Oppas, gevangen. Daarnaast zijn Jaap Zwier en Willem Ellis nog een dagje het Vragender Veen in geweest en hebben daar een aantal mineerders waargenomen. Tenslotte is een losse waarneming opgenomen van drie rupsen van de teunisbloempijlstaart die aan de rand van het Vragender Veen in een tuin werden waargenomen.

Op de NEV-website komen twee tabellen te staan met daarin opgenomen de waargenomen soorten. De eerste tabel is het totaaloverzicht van alle waarnemingen (met bijbehorende gegevens) zoals dat door Willem Ellis gemaakt is. Daarnaast is er een beknopte tabel met kolommen waarin achtereenvolgens de soorten per gebied, gegevens over de landelijke- en provinciale talrijkheid en het perspectief staan vermeld. Er wordt een toelichting gegeven op de inhoud van de kolommen en de gevolgde berekeningsmethode.

Tot slot nog enkele tijdens dit weekend waargenomen bijzondere nachtvlindersoorten, die als zeer zeldzaam te boek staan voor de provincie Gelderland.

- Stigmella confusella*, donkere berkenmineermot
- Stigmella myrtillella*, bosbesmineermot
- Stigmella hemargyrella*, zilverbandbeukenmineermot
- Coptotriche heinemanni*, zwarte bramenvlekmot
- Glyphipterix equitella*, duinparelmot
- Proserpinus proserpina*, teunisbloempijlstaart
- Eupithecia pygmaeata*, hoornbloemdwerghspanner
- Amphipoea fucosa*, geelbruine vlekkuil.

Excursie Snellen-Ter Haar 2014

Remco Vos en Violet Middelma (m.m.v. Maurice Franssen)

De jaarlijkse excursie van de secties Snellen en ter Haar zal in 2014 plaatsvinden van vrijdag 27 t/m zondag 29 juni. De locatie is deze keer in het midden van Nederland, rondom Baarn en Soest. De organisatoren zijn Remco Vos en Violet Middelma. Er is al vergunning verkregen voor de volgende gebieden:

1. De Stulp (SBB, Baarn), 120 ha, heide en vennen, naald- en loofbomen. Dit gebied is de 'achtertuin' van Prinses Beatrix!
2. De Stompert (Defensie, Soest), 65 ha, heide en bos (voormalig eikenhakhout)
3. Groeneveld (SBB, Baarn), 130 ha, landgoed rondom een kasteel
4. Pijnenburg (privé-terrein, Baarn), 340 ha, landgoed bestaande uit bossen en lanen afgewisseld met weilanden.

Er wordt nog geprobeerd een vergunning te verkrijgen voor de Vliegbasis Soesterberg. Wat betreft de overnachting wordt gedacht aan een verblijf in het NIVON huis in de Lage Vuursche, kost nog geen € 40,- per weekend pp. op basis van een tweepersoonskamer.

Meer informatie zal verstrekt worden tijdens de komende najaarsbijeenkomsten van Snellen en ter Haar.

BIJEENKOMST VAN DE SECTIE SNELLEN

De volgende bijeenkomst van de sectie wordt gehouden op
Zaterdag 12 oktober 2013

Om 11.00 uur in Natuurcentrum "De Schaapskooi" Overboeicop 15, 4145 NN
Schoonrewoerd. Tel: 0345-641201 website: www.natuurcentrum.nl

AGENDA

- 10.30 uur Zaal open
11.00 uur Opening, Notulen vorige vergadering, Bestuursmededelingen, Rondvraag
11.45 uur Kim Meijer RU Groningen: "Inheemse insecten op uitheemse planten. Wat vier jaar onderzoek ons leert over de effecten voor zowel de planten als de insecten"
12.30 uur Lunchpauze
13.30 uur Faunistische mededelingen
16.00 uur Sluiting

Indien u faunistische mededelingen heeft, dan tijdens de bijeenkomst graag vooraf een schriftelijke samenvatting aan de secretaris geven, ten behoeve van het notuleren.

Eddy Vermandel zal niet aanwezig zijn in verband met vakantie. In de periode 1 – 15 oktober kan daarom besteld worden zonder verzendkosten: info@vermandel.com; www.vermandel.com; tel: 0114 370 378. Voorst zal Eddy aanwezig zijn bij de najaarsbijeenkomst van de sectie Ter Haar.

In het natuurcentrum is een bar aanwezig waar u drinken en koeken kunt kopen. Er worden echter geen broodjes aangeboden! U wordt verzocht zelf voor lunch te zorgen.

Bereikbaarheid met de auto

Vanaf de A27 vanuit Breda: neem afslag Lexmond. Neem op de A2 afslag 12 (Everdingen/Leerdam). Neem op de rotonde de 3e afslag (Provincialeweg/N484 richting Everdingen/Utrecht). Neem bij de volgende (mini-)rotonde de 2e afslag. Ga bij de eerstvolgende kruising rechtsaf naar Hei en Boeicop. Na ca. 1800m. bevindt zich links de Schaapskooi.

Vanaf richting Utrecht: neem A2 richting 's-Hertogenbosch. Na verkeersplein Everdingen, 4500 meter, afslag 12 (Leerdam/Everdingen). Bij de tweede kruising rechts af: Hei- en Boeicop-Lexmond. Na 1800 meter aan linkerkant is "De Schaapskooi".

Vanaf de A2 's-Hertogenbosch: na verkeersplein Deil doorrijden tot afslag Zijderveld/ Leerdam. Hierna zie boven.

Bereikbaarheid met het openbaar vervoer

Neem buslijn 85 tussen station Leerdam en Utrecht v.v., stap uit bij de halte op de kruising naar Hei- en Boeicop en bel de Schaapskooi, tel: 0345 641 201. Vertrek Utrecht-Jaarbeursplein: 01 en 31 min. over het hele uur en vertrek Leerdam-station: 25 en 55 minuten over het hele uur.

BIJEENKOMST VAN DE SECTIE TER HAAR

De volgende bijeenkomst van de sectie wordt gehouden op
Zaterdag 2 november 2013

Om 11.00 uur in Natuurcentrum "De Schaapskooi" Overboeicop 15, 4145 NN
Schoonrewoerd. Tel: 0345-641201 website: www.natuurcentrum.nl

AGENDA

- 10.30 Zaal open
- 11.00 Opening door de voorzitter
  - Goedkeuring notulen vorige vergadering
  - Bestuursmededelingen
  - Bestuurswissel
- ca 12.00 Rondvraag
- ca 12.30 Lunchpauze
- ca 13.30 Faunistische mededelingen
- ca 16.00 Sluiting (uiterste tijd is 17.00 uur)

Graag attenderen wij u op de voordracht van Kim Meijer tijdens de bijeenkomst van de sectie Snellen. Hiervoor worden met nadruk ook de leden van de sectie Ter Haar uitgenodigd. Zie de agenda van de sectie Snellen.

Indien u faunistische mededelingen heeft, dan tijdens de bijeenkomst graag vooraf een schriftelijke samenvatting aan de secretaris geven, ten behoeve van het notuleren.

Eddy Vermandel zal aanwezig zijn met zijn entomologische attributen en literatuur. Als u van tevoren doorgeeft wat u eventueel wilt hebben, dan neemt hij dat in ieder geval mee: e-mail: info@vermandel.com; www.vermandel.com; tel: 0114 370 378.

In het natuurcentrum is een bar aanwezig waar u drinken en koeken kunt kopen. Er worden echter geen broodjes aangeboden! U wordt verzocht zelf voor uw lunch zorg te dragen.

Bereikbaarheid: Zie informatie bij Bijeenkomst Snellen